

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дослідження Браунагеля Андрія Валерійовича
на тему «Розвиток системи регулювання та підтримки соціального
підприємництва в Україні»
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 Економіка**

1. Актуальність теми дослідження.

У сучасних умовах глибоких суспільних трансформацій соціальне підприємництво набуває особливого значення. Воно є потужним інструментом для вирішення таких гострих проблем, як безробіття, бідність, нерівність, а також для забезпечення соціальної та екологічної безпеки. Цей сектор активно сприяє покращенню якості життя, створенню нових робочих місць, залученню інтелектуального потенціалу та інтеграції молоді, ветеранів та людей з особливими потребами до господарської діяльності, при цьому не вимагаючи значних бюджетних витрат.

В Україні соціальне підприємництво є динамічним явищем, що поєднує комерційну діяльність з вирішенням нагальних суспільних потреб. Його роль у забезпеченні соціальної стійкості та економічного зростання країни постійно зростає. Однак, ефективність функціонування цього сектору значною мірою залежить від адекватного регулювання та системної підтримки. В умовах воєнного стану, такі фактори, як жорсткі ресурсні обмеження, відсутність чіткого законодавчого визначення та регламентації діяльності соціальних підприємств, обмежений доступ до фінансування та низький рівень інформованості суспільства, створюють гостру потребу в дієвих заходах підтримки з боку держави. На жаль, існуючі механізми регулювання та підтримки в Україні залишаються фрагментарними та недостатньо ефективними. Саме тому наукове обґрунтування напрямів удосконалення регулювання та підтримки соціального підприємництва є вкрай необхідним для забезпечення його сталого розвитку, залучення інвестицій та ефективної реалізації соціальних ініціатив.

Таким чином, наявна необхідність розв'язання наукових і практичних завдань щодо підвищення ефективності регулювання та підтримки соціального підприємництва, з урахуванням зарубіжного досвіду та кращих міжнародних, європейських практик. Це все свідчить про актуальність наукового напрямку дослідження Браунагеля Андрія Валерійовича на тему «Розвиток системи регулювання та підтримки соціального підприємництва в Україні».

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дослідження є складовою науково-дослідної теми кафедри управління та бізнес-адміністрування Факультету податкової справи, обліку та аудиту

Державного податкового університету на тему «Підприємництво в епоху глобальних трансформацій: виклики та перспективи розвитку» (державний реєстраційний номер №0119U000718) (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження від 27 травня 2024 р.)

3. Особистий внесок дисертанта. Дисертація є самостійною завершеною науковою роботою, підготовленою шляхом особистого дослідження наукової монографічної та періодичної літератури, зарубіжного досвіду, а також практики впровадження принципів регулювання соціального підприємництва в Україні. Викладені в дисертації наукові положення, висновки і рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. Ідеї та розробки співавторів у дисертації не використані.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій забезпечується комплексним застосуванням сучасних методичних підходів, системним аналізом теоретичних джерел, SWOT– та PESTLE–аналізу – для діагностики впливу зовнішніх та внутрішніх факторів; кластерного аналізу – для оцінки рівня розвитку соціального підприємництва в різних регіонах України; порівняльного аналізу – для вивчення міжнародного досвіду регулювання соціального підприємництва; спираючись на емпіричні дані та практичні спостереження щодо механізмів підтримки соціального підприємництва.

Науково-теоретичну основу дослідження склали наукові публікації як українських, так і закордонних вчених, які аналізують розвиток соціального підприємництва та механізми його державного регулювання, про що свідчить список використаних при підготовці дисертації джерел. Важливим компонентом фактологічного підґрунтя є нормативно-правова база України, зокрема Закони України "Про зайнятість населення" та "Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва". У роботі також враховано міжнародні стандарти та ініціативи, що стосуються розвитку соціального бізнесу. Використані у дослідженні статистичні дані від провідних державних установ України: Державної служби статистики, Міністерства економіки, Міністерства соціальної політики та Державної служби зайнятості надають цінну інформацію про зайнятість, економічну активність соціальних підприємств та ефективність існуючих програм підтримки.

Таким чином, наукова новизна та практична цінність дисертаційної роботи підтверджуються не лише широтою залучених джерел, а й узгодженістю концептуальної моделі зі світовими підходами до механізмів регулювання і підтримки соціального підприємництва, що забезпечує належний рівень достовірності та валідності результатів дослідження.

5. Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретико-методичних та практичних підходів до формування системи державного регулювання та підтримки соціального підприємництва. Зокрема, *удосконалено:*

теоретико-методичні засади державного регулювання шляхом пропонування підходу, який чітко розмежовує соціальне підприємництво від традиційного бізнесу та благодійності, систематизує його сутнісні ознаки та функції в контексті сталого розвитку. Це дозволило визначити ключові елементи

ефективної системи державного регулювання, що включає законодавчі, фінансові, інституційні та інфраструктурні аспекти, враховуючи гібридну природу соціальних підприємств та їхню роль в економічному розвитку;

методичний підхід до державної підтримки на основі розробки «процесної мапи» підтримки соціального підприємництва, що відповідає концепції життєвого циклу підприємства. Цей гнучкий та адаптивний підхід дозволяє визначати черговість та доцільність заходів підтримки відповідно до конкретної фази розвитку соціального підприємства, оптимізувати регуляторний вплив з урахуванням умов та типу підприємства, а також забезпечити системну узгодженість різних інструментів на кожному етапі;

підхід до формування інтегрованої фінансової моделі, яка, на відміну від одноканальних методів, поєднує та оптимізує різноманітні джерела фінансування. Вона враховує сучасні виклики та передбачає ефективне залучення міжнародної донорської допомоги, розвиток національних механізмів державної підтримки (гранти, пільгові кредити), стимулювання імпакт-інвестування та формування сприятливого середовища для краудфандингу;

методика складання та використання «цільового портрета» соціального підприємця за рахунок наративного інтерв'ю, що дозволяє поглибити розуміння мотивації та потреб підприємців. Це дає змогу перейти від універсальних програм регулювання до персоналізованої підтримки соціальних підприємців, адекватно їхнім характеристикам та цінностям;

обґрунтування та визначення векторів створення цілісної соціальної підприємницької екосистеми: Запропонований екосистемний підхід, на відміну від фрагментарних, враховує специфіку українських реалій, акцентує увагу на побудові системної взаємодії між усіма учасниками. Це забезпечує перехід від ситуативного реагування до стратегічного планування та сталого розвитку соціальних підприємств в умовах обмеженого донорського фінансування, інтегруючи потенціал державних, приватних, громадських та освітніх інституцій.

подальшого розвитку набули:

концептуальні підходи до системного регулювання соціального підприємництва: Вони ґрунтуються на концепції соціальної економіки України, інтегруючи передовий досвід Європейського Союзу та адаптуючи його до національних реалій. Це дозволило сформулювати ключові принципи та стратегічні напрями розвитку соціального підприємництва (пріоритет соціальної місії, демократичне управління, інновації, інклюзивність) та визначити основні компоненти цілісної інституційної підтримки (законодавство, фінанси, освіта, партнерство) у контексті повоєнної відбудови;

змістовне наповнення дефініції «соціальне підприємництво» як інноваційного соціально-економічного феномена, що органічно поєднує підприємницьку діяльність з цілеспрямованим досягненням суспільних благ та фінансовою стійкістю через реінвестування прибутку у соціальну місію. Врахування сукупності ключових ознак соціального підприємництва (пріоритет соціальної мети, інноваційні бізнес-моделі, прозорість, співпраця) дозволило обґрунтувати його вагомую роль у вирішенні соціальних проблем;

систематизація форм та інструментів системи регулювання та підтримки, що охоплюють фінансові, інституційні та організаційні інструменти. Це дасть

можливість створити узгоджену та ефективну систему державного регулювання і підтримки соціального підприємництва в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення;

наукове обґрунтування застосування кластерного аналізу в системі моніторингу та розподілу державної підтримки соціального підприємництва, що дозволяє застосовувати диференційований підхід до розподілу фінансових ресурсів відповідно до типізації регіонів України за показниками ефективності розвитку і функціонування соціального підприємництва;

рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правової бази в частині обґрунтування створення Державного фонду соціального інвестування, запровадження обов'язкових квот для соціального підприємництва у державних закупівлях, а також інтеграцію систем моніторингу та оцінки ефективності діяльності соціального підприємництва з урахуванням регіональних особливостей, що забезпечує їхню підзвітність та прозорість регулювання.

6. Наукове і практичне значення результатів дослідження полягає у можливостях їх застосування в науковій та прикладній сферах. У науково-дослідній сфері результати дисертації можуть бути використані як теоретико-методичне підґрунтя розвитку системи регулювання соціального підприємництва в Україні. У практичній сфері результати дослідження є корисними для вдосконалення діяльності органів державної влади, що можуть використовувати їх для формування ефективної політики підтримки соціального підприємництва. Соціальні підприємства можуть застосовувати ці рекомендації для підвищення ефективності своєї діяльності. Міжнародні та вітчизняні фінансові установи знайдуть у них цінну інформацію для розробки програм фінансування соціального бізнесу.

Практична значущість підтверджується тим, що окремі результати дисертаційної роботи вже пройшли апробацію та впровадження у практичну діяльність ТОВ «Монтерра Буд» (довідка від 15 грудня 2024 року), ГО «Фонд відновлення Ірпеня» (довідка від 18 грудня 2024 року), Ірпінської міської ради Київської області виконавчого комітету (довідка 001 від 18 лютого 2025 р.).

Це включає рекомендації щодо створення робочих місць для вразливих категорій населення (ВПО, учасників бойових дій) шляхом їх залучення до соціально орієнтованих будівельних ініціатив. Крім того, були впроваджені інструменти взаємодії бізнесу з місцевими громадами для реалізації соціальних проєктів у сфері будівництва та відновлення інфраструктури, які враховують міжнародний досвід та особливості повоєнного відновлення України.

Все це засвідчує прикладне значення отриманих висновків та рекомендацій для регулювання і підтримки соціального підприємництва.

7. Повнота опублікованих результатів дисертації.

Основні наукові положення, практичні рекомендації, висновки автора за результатом дослідження опубліковані у 13 наукових працях, серед них: 6 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 3 з яких у співавторстві, та 7 тез доповідей, опублікованих у збірках тез за результатами роботи Міжнародних конференцій. Сукупний обсяг публікацій складає 8,5 д.а., з яких 6,5 д.а. належать особисто автору.

**Статті у наукових виданнях, включених до
переліку наукових фахових видань України:**

1. Браунагель А.В., Анфілов Д.Ю. Соціальне партнерство як елемент сталого розвитку міст. Економіка та суспільство, 2022. Вип. 44. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1835> (0,8 д. а., дисертанту належить 0,4 д. а.). Особистий внесок здобувача: теоретичне обґрунтування сутності та основних аспектів парадигми сталого розвитку, включаючи взаємодію природи і суспільства, аналіз взаємозв'язку між навколишнім середовищем та господарською діяльністю людини у контексті сталого економічного розвитку міста та країни. Особистий внесок співавтора: дослідження актуальних проблем впровадження сталого розвитку міст та регіонів як об'єктивної необхідності розвитку країни. Визначення пріоритетності розвитку соціального партнерства та окреслення основних напрямків забезпечення сталого розвитку міст та регіонів України на основі напрацювань Всесвітньої комісії з навколишнього середовища та розвитку.

2. Браунагель А.В., Анфілов Д.Ю. Соціальне підприємництво як сучасний вектор розвитку економіки. Економіка та суспільство, 2022. Вип. 38. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-71> URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1330/1285/> (0,8 д. а., дисертанту належить 0,4 д. а.). Особистий внесок здобувача: дослідження актуальних проблем визначення соціального підприємництва як сучасного вектору розвитку економіки та систематизація й аналіз основних ознак соціального підприємництва, таких як соціальний вплив, інновації, масштабність, самоокупність, підприємницький підхід. Особистий внесок співавтора: дослідження міжнародного досвіду фінансової підтримки соціального бізнесу та визначення основних бар'єрів, які стоять на шляху розвитку соціального підприємництва в Україні.

3. Браунагель А.В. Соціальне підприємництво як інклюзивна кластерна концепція сталого розвитку країни. Соціальна економіка, 2023. В. (66), с. 5–13. DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2023-66-01> URL : <https://periodicals.karazin.ua/socoeconom/article/view/22971/21015> (1,1 д. а.).

4. Гурочкіна В.В., Браунагель А. В. Соціальні підприємства в умовах війни vs ринок праці та демографічна ситуація України. Сталий розвиток економіки, 2024. (3(50), 271–282. URL <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-41> (1,0 д. а., дисертанту належить 0,6 д. а.). Особистий внесок здобувача: дослідження впливу соціальних підприємств на ринок праці України в умовах війни, аналіз їхньої ролі у пом'якшенні наслідків демографічної кризи, а також визначення основних механізмів адаптації соціального бізнесу до викликів воєнного часу. Особистий внесок співавтора: аналіз міжнародного досвіду підтримки соціального підприємництва в умовах кризових ситуацій, дослідження державних та недержавних ініціатив сприяння соціальним підприємствам в Україні, а також оцінка впливу політики зайнятості на розвиток соціального підприємництва.

5. Браунагель А. Механізми та стратегічні напрями розвитку соціального підприємництва в Україні. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2025. Т. 338, № 1. С. 324–328.

DOI:<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-48> (1,0 д. а.).URL: <https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/1474/1506>

6. Браунагель А. Стратегічні напрями розвитку соціального підприємництва в Україні. Український журнал прикладної економіки та технологій. 2025. Т. 10, № 1. С. 170–175. DOI:<https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-1-28> URL: <http://ujae.org.ua/en/strategic-directions-of-the-development-of-social-entrepreneurship-in-ukraine/> (1,0 д. а.).

***Матеріали конференцій, які засвідчують
апробацію матеріалів дисертації:***

7. Гурочкіна В., Браунагель А. Сучасні тренди діджиталізації у сфері оподаткування вітчизняних підприємств // Матеріали II Міжнародного податкового конгресу. – 2021. – С. 45–50. URL: <https://api-ir.dpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6de69b5d-8618-4088-bc8a-2332194bf27a/content> (0,5 д. а., дисертанту належить 0,3 д. а., співавтору належить 0,2 д. а.). Особистий внесок дисертанта: аналіз сучасних трендів діджиталізації у сфері оподаткування українських підприємств. Особистий внесок співавтора: дослідження впливу діджиталізації на ефективність оподаткування.

8. Браунагель А.В., Анфілов Д.Ю., Онучак Л.М. Вплив гібридної війни проти України на систему державного управління // Матеріали 21-ї Всеукраїнської студентської науково-практичної Інтернет-конференції «Україна майбутнього: виклики, реалії, стратегії». – 2023. – С. 120–125. URL: https://drive.google.com/file/d/1PFMZUkWfdlz1biSib7NapddfHkkQ_jiB/view (0,6 д. а., дисертанту належить 0,2 д. а., співавторам належить по 0,2 д. а.). Особистий внесок здобувача: дослідження впливу гібридної війни на систему державного управління в Україні. Особистий внесок співавторів: аналіз змін у публічному управлінні під впливом гібридної війни.

9. Браунагель А.В., Гурочкіна В.В. Проблеми та перспективи розвитку краудфандингу в Україні // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні перспективи підприємництва». – 2023. – С. 98–105. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1hjnschUzkC8PyIQSHSSgnL4UzDyVm08m> (0,5 д. а., дисертанту належить 0,3 д. а., співавтору належить 0,2 д. а.). Особистий внесок дисертанта: аналіз проблем розвитку краудфандингу в Україні. Особистий внесок співавтора: визначення перспектив розвитку краудфандингу.

10. Браунагель А.В. Фінансове забезпечення соціального підприємництва у воєнний період // Матеріали 14-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Трансформація фіскальної політики в умовах євроінтеграції». – 2023. – С. 200–205. URL: https://drive.google.com/file/d/1KhuaQtyhxlRtqSbpVBy9v1ShH76vxDsI/view?usp=drive_link (0,4 д. а.).

11. Браунагель А.В. Реалізація інвестиційних проєктів в м. Ірпінь в умовах воєнного стану // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сталий розвиток міст та регіонів України в рамках європейської інтеграції». –

2023. – С. 180–185. URL: https://drive.google.com/file/d/14GHXk2AtVngEspV_kS4he2MteYvHcoZH/view (0,4 д. а.).

12. Браунагель А.В. Соціальне підприємництво у воєнний час // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні перспективи підприємництва: виклики воєнного часу та повоєнної відбудови». – 2024. – С. 220–225. URL:

https://dpu.edu.ua/images/2024/Photo_dlya_novyn_2024/Kafedra%20ekonomiki%20pidpriemnictva%20ta%20biznes-administruvanna/ZBIRNIK_Konferencia_Ekonomichni_perspektivi_pidpriemnictva_31.05.2024_.pdf (0,3 д. а.).

13. Браунагель А.В. Інституціональна підтримка соціального підприємництва в забезпеченні суспільного добробуту // Матеріали конференції «Трансформація фіскальної політики в умовах євроінтеграції». – 2024. – С. 190–195. URL: <https://omp.dpu.edu.ua/catalog/view/661/1057/8674> (0,3 д. а.).

8. Характеристика особистості здобувача. Браунагель Андрій Валерійович народився в м. Арциз, Одеської області.

Освіта: 2015-2019 р. - Університет державної фіскальної служби України, спеціальність «Фінанси і кредит» - перший рівень вищої освіти (бакалавр).

2019-2021 р. - Університет державної фіскальної служби України, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування», «Право» - другі рівні вищої освіти (магістр).

З 1 жовтня 2021 року по 1 жовтня 2025 року – аспірант денної форми навчання Державного податкового університету за спеціальністю 051 «Економіка». Володіє двома мовами: українська, англійська – задовільно.

9. Оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури. Стиль викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами Міністерства освіти і науки України.

10. Загальний висновок.

Дисертація Браунагеля Андрія Валерійовича на тему «Розвиток системи регулювання та підтримки соціального підприємництва в Україні» є завершеною науковою працею, в якій розв'язане конкретне наукове завдання, що полягає в поглибленні теоретико-методичних та практичних підходів до формування системи державного регулювання та підтримки соціального підприємництва.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, розроблено концептуальні підходи до системного регулювання соціального підприємництва, чітко відокремлено соціальне підприємництво від традиційного бізнесу та благодійності, систематизовано його сутнісні ознаки та функції в контексті сталого розвитку, обґрунтовано та визначено вектори створення цілісної соціальної підприємницької екосистеми, надано рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правової бази та систематизовано форми та інструменти системи регулювання та підтримки соціального підприємництва.

У 6 наукових статтях у фахових виданнях України та у 7 публікаціях у матеріалах науково-практичних конференцій повністю відображені основні

наукові результати дисертації. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Браунагеля Андрія Валерійовича на тему «Розвиток системи регулювання та підтримки соціального підприємництва в Україні» відповідає спеціальності 051 Економіка, Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), вимогам наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації від 12.01.2017 р. № 40 та Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії від 12.01.2022 р. № 44.

З урахуванням, що дисертація Браунагеля Андрія Валерійовича на тему «Розвиток системи регулювання та підтримки соціального підприємництва в Україні» є завершеним науковим дослідженням дисертаційна робота рекомендується для подання до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 051 Економіка.

Головуючий на засіданні:

**Доктор економічних наук,
професор кафедри управління та
бізнес-адміністрування Факультету
податкової справи, обліку та аудиту
безпеки та митної справи Державного
податкового університету**

Людмила СЛЮСАРЕВА